

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ID 16039
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Блащук Олексій Олександрович, 1998 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив Національний університет «Острозька академія» і отримав повну вищу освіту за спеціальністю 081 Право, військовослужбовець, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Острозька академія», Міністерство освіти і науки України, місто Острог від «29» червня 2026 року № 79 у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради - Дробуш Ірини Вікторівни, доктора юридичних наук,

професора, завідувача кафедри державно-правових дисциплін Національного університету «Острозька академія».

Рецензентів -

Стрельбіцької Лесі Ярославівни, кандидата юридичних наук,

доцента, доцента кафедри державно-правових дисциплін Національного університету «Острозька академія»;

Панчук Ірини Олегівни, кандидата юридичних наук, старшого викладача кафедри теорії та історії держави і права Національного університету «Острозька академія».

Офіційних опонентів -

Ковальчука Віталія Богдановича, доктора юридичних наук,

професора, завідувача кафедри теорії права та конституціоналізму Національного університету «Львівська політехніка»;

Луцького Романа Петровича, доктора юридичних наук, професора, директора Науково-дослідного інституту імені Академіка Івана Луцького ЗВО «Університету Короля Данила».

на засіданні «25» серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право Блащук Олексію Олександровичу на підставі публічного захисту дисертації «Правові механізми взаємодії громадянського суспільства та держави в умовах євроатлантичного розвитку України» за спеціальністю 081 Право.

Дисертацію виконано у Національному університеті «Острозька академія», Міністерство освіти і науки України, місто Острог.

Науковий керівник: Іщук Сергій Іванович – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права Національного університету «Острозька академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація виконана державною мовою. Робота містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що мають істотне значення для розвитку у галузі права, а саме:

вперше:

- запропоновано авторську модель інтегрованого правового механізму взаємодії громадянського суспільства і держави, у якій громадянська участь, прозорість, громадський контроль, мотивована відповідь органу влади, засіб захисту і подальший моніторинг поєднані в єдиний процедурний цикл;

- обґрунтовано розмежування між окремим каналом громадянської участі та повноцінним правовим механізмом взаємодії: канал відкриває можливість подання позиції, тоді як механізм передбачає юридично визначений маршрут її розгляду, відповідального суб'єкта, мотивовану реакцію, можливість перевірки та засіб виправлення порушення;

- сформульовано критерії євроатлантичної сумісності механізму взаємодії громадянського суспільства і держави для України, до яких належать прозорість, відкритість інформації, своєчасна участь, інклюзивність, підзвітність, мотивованість рішення, правова визначеність, ефективний засіб захисту та моніторинг виконання;

- визначено місце Закону України № 3703-IX у правовому механізмі взаємодії громадянського суспільства з публічною владою на місцевому рівні. Обґрунтовано, що врегульовані ним загальні збори, місцеві ініціативи, громадські слухання та громадське оцінювання частково формують процедурний маршрут і цикл підзвітної реакції, однак різний обсяг обов'язку мотивування, залежність процедур від статутів територіальних громад та відсутність спеціальних засобів реагування на окремі порушення не забезпечують завершеності цього механізму.

удосконалено:

- розуміння громадянського суспільства як правового партнера держави, який не підміняє публічну владу, але через участь, представництво, самоорганізацію, контроль і вимогу підзвітності впливає на зміст і якість публічного рішення;

- характеристику держави як одночасно інституційного партнера громадянського суспільства і об'єкта громадського контролю, що потребує поєднання співпраці, відповідальності, відкритості та правових меж впливу на владу;

- підхід до прозорості та підзвітності як юридичних умов ефективної взаємодії, а не лише як організаційних або етичних принципів публічного управління;

- систему адміністративних процедур консультацій, участі та громадського контролю через включення до неї інформаційних гарантій, строків, фіксації громадського внеску, мотивованої відповіді, публічного звітування та можливості перегляду.

дістали подальшого розвитку:

- застосування принципів верховенства права і належного демократичного врядування до оцінки механізмів взаємодії громадянського суспільства і держави;

- підхід до цифрової участі, відкритих даних, алгоритмічного врядування та громадського моніторингу відбудови як до юридично простежуваних процедур, що потребують відповідального суб'єкта, пояснюваності, мотивованої відповіді й засобу виправлення порушення;

- розуміння місцевого самоврядування, волонтерства, самоорганізації, міжмуніципальної співпраці та правового забезпечення інститутів громадянського суспільства як інституційних опор взаємодії, що мають підсилювати, а не замінювати процедурні гарантії участі й контролю;

- положення про участь громадянського суспільства у сфері правосуддя, за яким громадський контроль, відкритість і довіра до судової влади можуть посилювати легітимність правосуддя лише за умови збереження незалежності суду та правових меж суспільного впливу;

- історико-правове бачення трансформації механізмів взаємодії громадянського суспільства і держави як руху від практик самоорганізації до процедурно оформлених форм участі, контролю, відкритості, цифрової взаємодії та мотивованої реакції публічної влади.

За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами).

Здобувач має 7 наукових публікацій за темою дисертації, з них: 3 статті у фахових виданнях України та 4 тез доповідей у матеріалах науково - практичних конференцій та круглих столів.

Зараховані статті за темою дисертації згідно з вимогами пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої

ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами) містять обґрунтування отриманих наукових результатів відповідно до мети статті (поставленого завдання) та висновків. Всі наукові статті опубліковано в різних випусках (номерах) наукових видань, всі статті у наукових фахових виданнях України мають активний ідентифікатор DOI (Digital Object Identifier):

1. Блащук О.О. Цифрова участь громадянського суспільства у нормотворчості в умовах євроатлантичного розвитку України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 8. С. 29-32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-8/3>

2. Блащук О.О. Засади участі громадянського суспільства у процесах формування та здійснення судової влади. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія: Право*. 2025. № 9(39). С. 19-25. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-9\(39\)-525-535](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-9(39)-525-535)

3. Блащук О.О. Трансформація механізмів взаємодії громадянського суспільства та держави: історико-правовий аналіз. *Юридичний електронний журнал*. 2026. № 2. С. 12-15. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2026-2/1>

У дискусії взяли участь голова (Дробуш Ірина Вікторівна), рецензенти (Стрельбіцька Леся Ярославівна та Панчук Ірина Олегівна), офіційні опоненти (Ковальчук Віталій Богданович та Луцький Роман Петрович) та висловили зауваження:

1. Потребує додаткової аргументації зміст використаної автором категорії «євроатлантичний». У підрозділі 2.4 на с. 133 дисертант зазначає, що євроатлантичні орієнтири не слід розуміти як окремий набір джерел НАТО, та фактично об'єднує цим поняттям стандарти Ради Європи, Європейського Союзу, OECD, SIGMA і відкритого врядування. Водночас Конституція України пов'язує реалізацію євроатлантичного курсу з набуттям повноправного членства України в НАТО, а в документах Альянсу розвиваються самостійні підходи до залучення всього суспільства, цивільної готовності та стійкості. У зв'язку із цим доцільно було б чіткіше розмежувати європейський і власне євроатлантичний компоненти дослідження, а також пояснити відповідність назви дисертації використаній джерельній основі.

2. Дискусійним видається співвідношення запропонованого механізму громадянської участі з принципами представницької демократії, поділу влади та дискреційними повноваженнями компетентних органів. Автор обґрунтовано наголошує на необхідності належного розгляду громадської позиції та надання мотивованої відповіді, проте така відповідь не означає обов'язку органу публічної влади прийняти відповідну пропозицію або погодитися з нею. Надмірне розширення суспільного впливу може створювати ризик підміни повноважень демократично легітимованого органу позицією окремого громадського форуму чи групи інтересів. Тому в роботі варто було б докладніше визначити конституційні межі громадянської участі та критерії належного співвідношення суспільного внеску з відповідальністю органу влади за остаточне рішення.

3. Потребує більш послідовного висвітлення правове регулювання громадянської участі та публічних консультацій в умовах воєнного стану. Воєнний контекст обґрунтовано використовується автором для підтвердження актуальності дослідження, однак обмеження доступу до інформації, участі громадськості та проведення консультацій мають оцінюватися з урахуванням критеріїв законності, необхідності й пропорційності. Закон України «Про публічні консультації» № 3841-IX містить особливі положення щодо оборонних і безпекових питань, а його повноцінне застосування пов'язане з припиненням або скасуванням воєнного стану. У зв'язку із цим доцільно було б чіткіше визначити мінімальні гарантії участі, які повинні зберігатися під час війни, а також послідовно розмежувати у таблицях, висновках і рекомендаціях чинне правове регулювання (*de lege lata*) та запропоновану або відкладену законодавчу модель (*de lege ferenda*).

4. Окремого уточнення потребує юридична природа використаних у дисертації міжнародних і європейських документів. Акти Ради Європи, Європейського Союзу, OECD, SIGMA, Партнерства «Відкритий уряд» та Європейської Комісії мають різне походження,

призначення і ступінь обов'язковості. Об'єднання їх положень у систему критеріїв оцінювання правового механізму взаємодії є методологічно продуктивним, проте може створювати враження однакової нормативної ваги всіх використаних джерел. Доцільно було б чіткіше розмежувати юридично обов'язкові норми, джерела тлумачення, рекомендаційні стандарти та аналітичні індикатори, а також показати особливості їх впливу на національне законодавство і правозастосування.

5. Подальшого обґрунтування потребує положення про можливість перегляду або виправлення кожного процедурного дефекту у взаємодії громадянського суспільства та держави. Не кожне неврахування громадської пропозиції або незгода з мотивами публічного рішення створює суб'єктивне право на адміністративне чи судове оскарження. Можливість застосування відповідного засобу захисту залежить від наявності юридичної заінтересованості, характеру порушеної норми, предмета оскарження та впливу процедурного недоліку на права або законні інтереси особи. Тому автору варто було б чіткіше відмежувати порушення індивідуального права, недотримання обов'язкової процедури та політичну незгоду зі змістом прийнятого рішення, а також визначити належні правові наслідки для кожного із цих випадків.

6. У підрозділі 1.3 та в авторській моделі на с. 209–224 інтегрований механізм одночасно постає як доктринальна модель, система чинних норм і бажаний стандарт реформування. Потребує чіткішого визначення його юридичний статус: чи йдеться про метамодель оцінювання різних процедур, самостійний міжгалузевий правовий інститут, чи законодавчу конструкцію *de lege ferenda*. Від відповіді залежить спосіб нормативного закріплення, співвідношення із галузевими режимами та межі універсальності запропонованої моделі.

7. У вступі на с. 31 заявлено широку емпіричну основу — офіційні матеріали органів влади, судові рішення, звіти та громадський моніторинг. Водночас окремої програми емпіричного відбору із зазначенням часових меж, кількості кейсів, критеріїв репрезентативності та способу узагальнення не подано. У зв'язку з цим доцільно уточнити, які висновки мають переважно доктринальне й нормативне походження, а які перевірені на систематизованій практиці, а також пояснити межі поширення емпірично підтверджених узагальнень.

8. Категорії «мотивована відповідь», «форум підзвітності» та «засіб виправлення порушення» є центральними для запропонованого циклу, однак їх мінімальний юридичний зміст потребує точнішої конкретизації. Для різних форм участі неможливо механічно встановити однакові строки, обсяг мотивування чи спосіб перегляду. Під час захисту варто пояснити, які елементи становлять універсальний базовий стандарт, а які мають визначатися спеціальним законодавством з урахуванням предмета процедури, компетенції органу та можливих юридичних наслідків.

9. Назва та значна частина тексту оперують категорією «держава», тоді як предмет дослідження охоплює також органи місцевого самоврядування і загалом публічну владу. Оскільки органи місцевого самоврядування не є органами державної влади, потребує додаткового пояснення співвідношення цих понять у межах авторської концепції. Доцільно уточнити, чи «держава» вживається як широка теоретико-правова категорія, що охоплює організацію публічної влади, чи в окремих висновках точнішим було б послідовне використання терміна «публічна влада».

10. Автор обґрунтовано відмежовує юридичну якість механізму від простої кількості врахованих громадських пропозицій, проте система критеріїв результативності потребує подальшої операціоналізації. Варто пояснити, як у практичному оцінюванні мають співвідноситися своєчасність оприлюднення матеріалів, доступність каналів, частка позицій із мотивованою відповіддю, дотримання строків, наявність перегляду та факти виправлення процедурних дефектів. Це дозволило б визначити мінімальний поріг дієвості механізму без підміни правової оцінки суто кількісними показниками.

11. Висновки щодо Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування» від 9 травня 2024 року № 3703-IX і залежності процедур від статутів громад є переконливими, але їх варто підкріпити

порівняльною вибіркою реально оновлених статутів після набрання законом чинності 8 січня 2025 року. Це дозволило б визначити не лише нормативний ризик нерівності, а й фактичний масштаб відмінностей між громадами.

12. У роботі громадський моніторинг відбудови через DREAM, BRP і DOZORRO подано як частину простежуваного маршруту сигналу. Потребує конкретизації правова природа такого сигналу: хто зобов'язаний його зареєструвати, у який строк перевірити, яку відповідь надати та який засіб захисту існує в разі ігнорування. Без цього цифровий моніторинг може залишитися інформаційним, а не процедурним інструментом.

13. Положення про участь громадянського суспільства у формуванні та здійсненні судової влади потребують чіткішого розмежування відкритості, громадського контролю та неприпустимого тиску на суд. Варто окремо визначити форми, сумісні з незалежністю суддів: доступ до інформації, участь у передбачених законом процедурах добору, моніторинг відкритих даних і публічне обговорення політики правосуддя.

14. У підрозділі 2.1 дисертаційного дослідження автор стверджує, що міжнародні та європейські стандарти громадянської участі набувають правового значення тому, що переводять участь у площину нормативно захищеної вимоги до публічного рішення. У зв'язку з цим у роботі доцільно було б чіткіше визначити правові наслідки недотримання процедур громадянської участі та їх вплив на правомірність прийнятого органом влади рішення. Це сприяло б більш повному розкриттю практичних аспектів реалізації запропонованої автором концепції правового механізму взаємодії громадянського суспільства і держави.

15. Дискусійним видається висновок автора у підрозділі 2.1 дисертаційного дослідження про те, що міжнародні та європейські стандарти громадянської участі «доцільно формулювати як маршрут від громадського внеску до мотивованої публічної відповіді». Запропонована конструкція сама по собі має безперечну наукову цінність, однак потребує додаткового обґрунтування у якості узагальнення вимог міжнародних, європейських та сучасних джерел, оскільки наведені міжнародні документи переважно визначають загальні принципи та вимоги до громадянської участі, а не формулюючи настільки цілісної її моделі.

16. Дисертант у підрозділі 3.3 дисертаційного дослідження доходить висновку, що ефективність засобу захисту залежить від його здатності повернути процедуру до тієї стадії, де виник дефект. Водночас, така теза потребує уточнення, оскільки повернення до попередньої стадії процедури не завжди є можливим чи необхідним для ефективного захисту порушеного права, зокрема коли рішення вже реалізоване або відповідна процедура остаточно завершена. У зв'язку з цим доцільно було б чіткіше окреслити межі застосування запропонованого автором підходу та визначити, чи розглядається повернення до попередньої стадії як універсальний критерій ефективності засобів захисту, чи лише як один із можливих способів усунення процедурних порушень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Блащуку Олексію Олександровичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Ірина ДРОБУШ

ПІДПИС
ПІДТРЕП ЖУЮ
НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ
КАДРІВ НАУ «ОА»

